

Sadržaj

1. Statistički podaci	1
1.1. Važnost statistike	1
1.2. Statistički skup, populacija i uzorak	3
1.3. Izvori i vrste podataka	4
1.3.1. Izvori podataka	4
1.3.2. Vrste podataka	5
1.3.3. Mjerne skale i statističke varijable	6
1.3.4. Matrica podataka	11
1.4. Kvalitativne i kvantitativne statističke varijable	11
1.5. Statistički nizovi	12
1.5.1. Nizovi kvalitativnih podataka	12
1.5.2. Numerički nizovi	17
1.5.3. Statističke tablice	22
Zadatci za vježbu 1	27
2. Grafička analiza podataka	33
2.1. Grafička analiza kvalitativnih podataka	34
2.2. Grafička analiza kvantitativnih podataka	41
Zadatci za vježbu 2	52
3. Numerička analiza podataka	55
3.1. Srednje vrijednosti	55
3.1.1. Aritmetička sredina	56
3.1.2. Geometrijska sredina	75
3.1.3. Harmonijska sredina	76
3.1.4. Momenti numeričkih nizova	77
3.1.5. Mod	79
3.1.6. Medijan i kvantili	86
3.2. Mjere disperzije	95
3.2.1. Raspon varijacije, interkvartil i koeficijent kvartilne devijacije	96
3.2.2. Varianca, standardna devijacija i koeficijent varijacije	97
3.2.3. Standardizirano obilježje	104
3.2.4. Empirijsko pravilo i Čebiševljevo pravilo	107
3.3. Mjere oblika distribucije: mjere asimetrije i mjera zaobljenosti	112
3.3.1. Koeficijent asimetrije	113
3.3.2. Pearsonova i Bowleyjeva mjera asimetrije	113
3.3.3. Mjera zaobljenosti	116
3.4. Mjere koncentracije	122
3.4.1. Koncentracijski omjer	123
3.4.2. Herfindal-Hirschmanov indeks	123

3.4.3. Ginijev koeficijent koncentracije	124
Zadatci za vježbu 3	132
DODATAK 3A	142
4. Analiza vremenskih nizova	143
4.1. Definicija vremenskog niza	143
4.2. Pokazatelji dinamike	146
4.3. Individualni indeksi	153
4.4. Skupni indeksi	157
4.5. Odabrani ekonomski indeksi	164
4.5.1. Indeks potrošačkih cijena	164
4.5.2. Indeks CROBEX	166
4.6. Deflacioniranje	168
Zadatci za vježbu 4	172
5. Vjerojatnost i distribucije vjerojatnosti	176
5.1. Osnovni pojmovi	176
5.1.1. Slučajni eksperiment	176
5.1.2. Slučajni događaj	177
5.2. Vjerojatnost slučajnog događaja	179
5.2.1. Klasična definicija vjerojatnosti	179
5.2.2. Statistička definicija vjerojatnosti	180
5.2.3. Subjektivna vjerojatnost	182
5.2.4. Aditivni zakon	184
5.2.5. Aksiomska definicija vjerojatnosti	184
5.2.6. Uvjetna vjerojatnost	185
5.2.7. Particija prostora slučajnih događaja	187
5.2.8. Formula potpune vjerojatnosti	187
5.2.9. Bayesov teorem	188
5.3. Slučajne varijable i distribucije vjerojatnosti	190
5.3.1. Definicija slučajne varijable	190
5.3.2. Diskretna slučajna varijabla	190
5.3.3. Diskretna dvodimenzionalna slučajna varijabla	193
5.3.4. Kontinuirana slučajna varijabla	199
5.3.5. Kontinuirana dvodimenzionalna slučajna varijabla	204
5.4. Karakteristike distribucija vjerojatnosti	206
5.4.1. Očekivana vrijednost slučajne varijable	206
5.4.2. Varianca slučajne varijable	208
5.4.3. Kovarianca i koeficijent linearne korelacije	211
5.4.4. Varianca linearne kombinacije slučajnih varijabli	212
5.5. Modeli distribucija vjerojatnosti	215
5.5.1. Bernoullijeva distribucija	215
5.5.2. Binomna distribucija	216

5.5.3. Poissonova distribucija	219
5.5.4. Normalna ili Gaussova distribucija	222
5.5.5. Važna svojstva normalne distribucije	227
5.6. Kontinuirane distribucije vjerojatnosti usko povezane s normalnom distribucijom	229
5.6.1. Hi-kvadrat distribucija (χ^2 -distribucija)	229
5.6.2. Studentova t -distribucija	231
5.6.3. F -distribucija	234
Zadatci za vježbu 5	236
6. Procjene parametara jedne populacije	240
6.1. Metode izbora uzorka	241
6.1.1. Jednostavni slučajni uzorak	242
6.1.2. Sistematski uzorak	242
6.1.3. Stratificirani uzorak	243
6.1.4. Uzorak skupina	244
6.1.5. Izbor uzorka s ponavljanjem i bez ponavljanja	244
6.2. Procjenitelj parametra, vrijednost procjene i <i>sampling</i> -distribucija procjenitelja	246
6.3. Procjena aritmetičke sredine populacije	248
6.3.1. Svojstva procjenitelja aritmetičke sredine populacije	248
6.3.2. Metode procjenjivanja	258
6.3.3. Procjena aritmetičke sredine populacije kada je varijanca populacije poznata	259
6.3.4. Određivanje veličine uzorka za intervalnu procjenu sredine populacije . . .	264
6.3.5. Procjena aritmetičke sredine populacije kada varijanca populacije nije poznata	266
6.4. Procjena varijance normalno distribuirane populacije	272
6.5. Procjena proporcije populacije	275
6.5.1. Svojstva procjenitelja proporcije populacije	276
6.5.2. Procjena proporcije populacije s pomoću velikog uzorka	278
6.5.3. Određivanje veličine uzorka za intervalnu procjenu proporcije populacije	280
Zadatci za vježbu 6	282
DODATAK 6A	285
DODATAK 6B	286
7. Testovi hipoteza o pretpostavljenoj vrijednosti parametra jedne populacije . . .	287
7.1. Vrste pogrešaka u postupku testiranja hipoteza	288
7.2. Test hipoteze o pretpostavljenoj vrijednosti sredine populacije	289
7.2.1. Dvosmjerni test	289
7.2.2. Jednosmjerni testovi	297
7.2.3. Vjerojatnost pogreške tipa II. Snaga testa i PC krivulja	301

7.3. Test hipoteze o pretpostavljenoj vrijednosti varijance normalno distribuirane populacije	310
7.4. Test hipoteze o pretpostavljenoj vrijednosti proporcije populacije s pomoću velikog uzorka	314
Zadatci za vježbu 7	322
8. Odnos parametara dviju populacija	325
8.1. Procjena razlike aritmetičkih sredina dviju populacija: nezavisni uzorci	325
8.1.1. Procjena razlike aritmetičkih sredina nezavisnim uzorcima	326
8.1.2. Test hipoteze o pretpostavljenoj razlici aritmetičkih sredina nezavisnim uzorcima	334
8.2. Procjena razlike proporcija dviju populacija: veliki nezavisni uzorci	348
8.2.1. Procjena razlike proporcija velikim nezavisnim uzorcima	348
8.2.2. Test hipoteze o pretpostavljenoj razlici proporcija velikim nezavisnim uzorcima	350
8.3. Procjena razlike aritmetičkih sredina dviju populacija: zavisni uzorci	354
8.3.1. Procjena razlike aritmetičkih sredina zavisnim uzorcima	354
8.3.2. Test hipoteze o pretpostavljenoj razlici aritmetičkih sredina zavisnim uzorcima	358
8.4. Usporedba varijanci dviju normalno distribuiranih populacija	362
Zadatci za vježbu 8	367
9. Analiza varijance	369
9.1. Osnovni pojmovi	369
9.2. Jednofaktorska analiza varijance	370
9.3. Provjera pretpostavki o modelu ANOVA	377
9.4. Dvofaktorska analiza varijance	383
9.5. Analiza varijance na temelju redoslijednih varijabli. Kruskal-Wallisov test	393
Zadatci za vježbu 9	396
10. Hi-kvadrat test	401
10.1. Test hipoteze o obliku distribucije populacije	402
10.2. Test hipoteze o nezavisnosti dviju varijabli	409
10.3. Test hipoteze o jednakosti proporcija tri ili više nezavisnih populacija	415
Zadatci za vježbu 10	419
11. Jednostavna linearna regresija	421
11.1. Korelacijska analiza	421
11.1.1. Dijagram rasipanja	422
11.1.2. Pearsonov koeficijent korelacije	423
11.1.3. Spearmanov koeficijent korelacije ranga	426
11.2. Model jednostavne linearne regresije	431

11.3.	Procjene parametara u modelu jednostavne linearne regresije	436
11.3.1.	Standardne pogreške procjena parametara u modelu jednostavne linearne regresije	441
11.3.2.	Intervalne procjene parametara u modelu jednostavne linearne regresije	443
11.4.	Regresijski model bez konstantnog člana	447
11.5.	Analiza varijance u modelu jednostavne linearne regresije	448
11.6.	Testiranje hipoteza u modelu jednostavne linearne regresije	454
11.6.1.	Test značajnosti regresorske varijable	454
11.6.2.	t -test o pretpostavljenoj vrijednosti regresijskog parametra	460
11.7.	Predviđanje modelom jednostavne linearne regresije	462
	Zadatci za vježbu 11	467
	DODATAK 11A	471
	DODATAK 11B	472
12.	Model višestruke linearne regresije	474
12.1.	Definicija modela i procjene parametara	474
12.2.	Analiza varijance u modelu višestruke linearne regresije	486
12.3.	Testiranje hipoteza u modelu višestruke linearne regresije	489
12.3.1.	t -test značajnosti regresorske varijable	490
12.3.2.	F -test značajnosti regresije	491
12.3.3.	Test značajnosti podskupa regresorskih varijabli	493
12.4.	Korelacijska matrica i koeficijent parcijalne korelacije	496
12.5.	Predviđanje modelom višestruke linearne regresije	498
12.6.	Odabrani regresijski modeli	501
12.6.1.	Model s kvalitativnim varijablama	501
12.6.2.	Logaritamski i polulogaritamski modeli	504
12.6.3.	Regresijski polinom drugog stupnja: model s kvadratnim članom	507
12.6.4.	Autoregresijski modeli	509
12.7.	Regresijska dijagnostika	511
12.7.1.	Multikolinearnost	512
12.7.2.	Heteroskedastičnost grešaka relacije	516
12.7.3.	Autokorelacija grešaka relacije	520
12.7.4.	Nenormalnost grešaka relacije	526
	Zadatci za vježbu 12	528
13.	Regresijska analiza vremenskog niza	531
13.1.	Standardna dekompozicija vremenskog niza	531
13.2.	Trend polinom	534
13.2.1.	Trend-polinom prvog stupnja	536
13.2.2.	Trend-polinom drugog stupnja	545
13.2.3.	Uključivanje sezonskih utjecaja u jednadžbu trenda	548

13.3. Eksponencijalni trend	550
13.3.1. Eksponencijalni trend prvog stupnja	559
13.3.2. Eksponencijalni trend drugog stupnja	557
13.4. Izbor stupnja trend-polinoma	558
Zadatci za vježbu 13	564
Rješenja zadataka	573
Rješenja zadataka za vježbu 1	573
Rješenja zadataka za vježbu 2	579
Rješenja zadataka za vježbu 3	581
Rješenja zadataka za vježbu 4	584
Rješenja zadataka za vježbu 5	586
Rješenja zadataka za vježbu 6	591
Rješenja zadataka za vježbu 7	592
Rješenja zadataka za vježbu 8	593
Rješenja zadataka za vježbu 9	594
Rješenja zadataka za vježbu 10	595
Rješenja zadataka za vježbu 11	595
Rješenja zadataka za vježbu 12	597
Rješenja zadataka za vježbu 13	599
Tablice odabranih statističkih distribucija	602
Literatura	609
Kazalo pojmova	612